

Magdalene Thoresens tale i anledning af Camilla Colletts 80-årsfødselsdag

Taler

Anne Magdalene Thoresen
Forfatter og medlem af
Kvindelig Læseforening

Dato

23. januar 1893

Sted

Kvindelig Læseforening,
Kristiania, København

Omstændigheder

Fra kilden:

Camilla Colletts 80aarige Fødselsdag, den 23de Januar, er bleven højtideligt fejret i *Kristiania*. "Verdens Gang" kalder Dagen en i "Landets Historie hidtil helt igennem enestaaende Festdag". Blomster, Breve og Telegrammer strømmede ind fra tidligt paa Formiddagen, og Forfatterinden modtog talrige Besøg, bl. a. en Deputation fra Lærerindernes Fagforening. Midt paa Dagen gik et stort *Kvindetog* fra Slotspladsen gennem Byen til hendes Bolig. Om Aftenen var der Fest i Studentersamfundet, hvor *Henrik Ibsen* førte fru Collett til Bords, og der bragtes hende et Fakkeltog af Studenter.

Ogsaa i *Bergen* holdtes en større Fest.

I *København* fejredes Dagen i *Kvindelig Læseforening*, hvor *Magdalene Thoresen* talte.

Det er mig kært at kunne give Møde i »Kvindelig Læseforening« ved den Fest, som her gives i Anledning af min højtstaaende norske Kollegas, Fru Camilla Colletts, ottiaarige Fødselsdag.

Ikke fordi vi i vort Literaturarbejde har fulgtes ad — tværtimod, vi er her gaaet helt forskellige Veje. Men det har ikke forhindret mig i at forstaa og værdsætte Fru Colletts betydningsfulde Virksomhed. Det hænder jo saa ofte her i Livet, at Personlighederne skilles, medens en fælles Bestræbelse fører deres aandelige Tragten imod det samme Maal. Fremgangens mangedelte Arbejder maa jo dog tilslut, ligesom Straalerne i et Brændpunkt, samles med Idealet.

Som absolut Aandsfrænde taler jeg derfor ikke i denne Stund til hendes Hukommelse, men med fuld Sandhed for hendes Æresplads i Nordens og særlig i Norges Literatur.

Det er jo noksom bekendt, at Camilla Collett er Datter af Præsten Wergeland paa Ejdsvold og Søster til Henrik Wergeland, Norges ypperste lyriske Digter,

samt at hun er født paa det Sted, hvor Norges politiske Frihed Aaret efter havde sin Fødsel. Hendes Barndoms første Aar har saaledes, skjønt ubevidst, modtaget sine Indtryk af det stærke Frihedsliv, som omgav hende.

Paa samme Maade omtrent gik det hendes fem Aar ældre Broder. Men medens han som en straalende Hejmdal forkyndte Frihedens Allestedsnærværelse i sine begejstrede Sange, hvis Vellyd knapt er naaet og aldrig overgaaet her i Norden, bøjede hun sig tungsindigt grublende hen over alle de mørke Punkter, hvor Friheden manglede. Det mærkelige Søskenepar, disse to Samfødninger med Friheden, blev saaledes hver for sig til dens Symbol — han paa dens sejrende Fødsel og hun paa dens alvorlige Samfundsgærning. Men derved fik han et Skær af Kvindelighed over sin Digtning, medens hun fik nok saa meget af et mandligt Drag — ikke ved Paavirkning, men ved Naturbestemmelse.

Fru Collett har rigtignok selv ytret, at hun levede sin Ungdom mellem Kæmper, hvis Overmaal af Kraft lagde sig kuende paa hendes Liv.

Deri kan der være nogen Sandhed. Faderen var Storpolitiker, en meget kundskabsrig Mand og af en streng Karakter, Broderen var voldsom, hensynsløs og lig en fremfarende Stormsky i sin ungdommelige Frihedsrus. Den tredje i Laget, Husvennen og Kammeraten, var Digteren *Johan Sebastian Welhaven* og han var i Grunden den stærkeste af dem. Han stod da i Glansen af sin skønne, formfuldendte Digtning, besad en glimrende Veltalenhed, og var stolt og despotisk som en aandelig Heros. Der var Aarsag nok til, at en ung, fin Kvinde kunde føle sig magtstjaalen. Men Camilla Collett havde sit Udspring fra samme stærke Race, var selv en Spiring af Frihedens kraftige Nyjord, og de fleste vilde være bukket under, og ialfald have mistet sin Selvstændighed, stod hun sikker, i Kraft af sin Ejendommelighed. Hun blev i det højeste tvungen tilbage, hvad med et Kunstord kaldes retarderet, men hun fik derved kun saa megen mere Kraft i Væksten af sine Evner — om Underkuelse kunde der slet ikke være Tale.

Ganske vist kom derved et og andet Trolld til Live i hende, som senere havde saa svært ved at finde sig til Rette i Hverdagslivets Former; men samtidigt gjorde de ogsaa Tjeneste som nidkære Vogtere for hendes Individualitet.

Et Skær af Erotik flammer ogsaa hen over hendes Ungdom, men den gav ikke hendes Væsen nogen varig Kulør. Om hun har følt Savn herved, da maa hun jo som Digteraand have forstaaet, at Eros er ikke nogen Tigger, som lader sig

afspise med en Smaagave, og hun har i Sjælens Spejling ganske sikkert hvilet altfor dybt i sit eget Billede til at kunne hvile i en andens.

De Egenskaber, som skal til for at danne Personligheden, er saaledes bleven hendes svage Side, medens alle dem, som udformer Karakteren, er bleven hendes Styrke. Hendes Aand var fostret med Frihedens reformerende Trang. »Fram!« har været hendes Løsen, og hun er paa denne Vej naaet op til at staa som en af Nordens stærke Aander.

Fra dette Synspunkt er det, jeg vil kaste et Blik paa hendes Forfattervirksomhed.

Der var før hende og samtidig med hende fremstaaet en Række Digtere, men faa, og af varig Betydning egenlig kun en Fortæller, nemlig Maurits Hansen. Han skrev en Række Noveller, Billeder af Samfundslivet, som alle vare mærkede af et virkeligt Digtalent. Han havde ogsaa en stor Læsekreds, men ud over Norges Grænser rakkede han ikke. Uagtet nu hans Fortællinger efterhaanden traadte i Skyggen for de senere Frembringelser af samme Art, beholdt han dog altid Æren af at have aabnet Vuerne for en Folkedigtning, som endelig i Fru Colletts »Amtmandens Døtre« fik sit første banebrydende Fremskridt.

Senere efterfulgtes hun af en Række Forfattere: Kristian Elster, Jonas Lie, Alexander Kjelland med flere, foruden en hel Fylking af unge Nutids-Talenter, men hun er alligevel ikke overfløjet af nogen. »Amtmandens Døtre« er et Tidsmaleri, som det næste Aarhundredes literære Kritikere vil pege tilbage paa som et af Grundridsene i Norges Literatur.

Da Norge i 1814 fik sit politiske Frihedsbrev, sønderrev det samtidig sit gamle Adelspatent, og afskar saaledes en af Hovednerverne i den gamle Tid, før den ny Tid begyndte. Det var en radikal, men sund Foranstaltning. Imidlertid var ikke dermed alt det gamle og gammeldagse bragt ud af Livet.

Den Embedsstand, som hidtil havde staaet i Rangklasse Nr. 2, rykkede nu ganske naturlig op i Nr. 1. Borgerstanden og Almuen fik dog foreløbig blive, hvor de var, og saaledes fremkom en Afstand imellem Stænderne, som udfyldtes — for Embedsstandens vedkommende med en stigende Vigtighed, og for Borgerstandens med en Ydmygelse, som ikke kom nogen af Parterne til Gode. Den guldgalonerede Embedsmand var, hvor megen Ubetydelighed og Ringhed han end sad inde med, en imponerende Fremtoning, og blev naturligvis

honoreret efter sin Fordring. Men da hans Indtægter ikke var steget i Forhold til Rangen, fremkom et Misforhold, som ikke var fri for at gaa ud over Kvinden.

Familiens unge Sønner, Fremtidsfolket! maatte nødvendigst allesammen studere, og følgelig holdes standsmæssig, — der maatte præsteres en Selskabelighed, som man kunde være bekendt; men for at muliggøre dette, maatte der arbejdes og knibes i det daglige Liv.

Her sad da alle disse Hustruer og Døtre og stred for Æren, men dog nærmest for Skinnet, thi det maatte jo først og fremmest blive reddet, og uagtet de jo havde faaet sin Rangforhøjelse i Lighed med Manden, var de i Virkeligheden lige umyndige, ja maaske mere. Det var klart, at Døtrene helst maatte blive gifte — faa en Forsørger, og i Retning heraf vise den Velopdragenhed, at vrage saa lidt som muligt.

Dette kom nu ikke udelukkende paa Grund af Mandens Overhøjhed, men meget mere fordi saa var fastslaaet i Skik og Brug. Ganske vist var dette oparbejdet af Mandens Overmagt og Kvindens Fejghed, men nu var det en Gang bleven en Samfundsmagt, som de maatte bøje sig for.

Disse Forhold er det, Camilla Collett skildrer i »Amtmandens Døtre«, og med et Mesterskab, som har været hævet over enhver Kritik. Der findes i Bogen ikke et Fejltræk, det forlorne med det sande, det myndige med det fejge, alt har faaet den ægte Farve, som kun Talentet af høj Rang formaar at give. Hvem, der en Gang har læst Bogen, husker den sin Levetid. Sagen er, at Skildringerne ikke blot passer ind i Fru Colletts Amtmandsgaard, men er typiske for alle den Slags Hjem hele Landet over. Den er, som sagt, et Tidsbillede af første Rang.

Bogens Hovedfigur er en ung Pige, hvis Hjertervalg gaar til den ene Side, og hvis Giftermaal gaar til den anden. Det er jo baade en gammel og en ny Historie, og den faar vel aldrig Ende. Men Pointet bliver dog det: at uagtet hun baade har Hjerter og Vilje til at træde tilbage fra Løgnen, saa kræver dog Samfundet sin Ret. Naar den var taget ud af det unge Liv, kunde Idealet med Fornøjelse tage Resten!

Gæsterne var indbundne, Kogekoner med hele Trænet af Medhjælpere var i fuld Fart, den traditionelle Taarnkage var bagt, Spillemændene var bestilt — ja saa at sige Hurraerne med, — hvad forslog et ødelagt Kvindeliv i Sammenligning med

al den Staahej. Maatte det da slukøret gaa bag af Dansen? Og al den velsignede Mad! Men endnu mere: al den Folkesnak! Umuligt!

Saa gifter den unge Pige sig med den gamle Mand, og Husets Anseelse og Samfunds-Samvittighed er frelst.

Dette er Bogens Hovedtræk. At fremhæve flere, vilde for dem, som har læst den, være overflødig — og for dem, som har den tilgode, en Uret; thi det vilde foregribe Nydelsen. Kun et skal jeg endnu bemærke: at »Amtmandens Døtre« er i god Forstand et realistisk Værk. Man vil da heraf se, hvad Retningen kan byde saa vel gamle som unge, naar der er tilstrækkelig Aand og Talent til at optage Vuerne og til at styre Pennen.

Det næste Syn paa Fru Colletts Virksomhed maa af mig, til Trods for dens Rækkevidde, ske i en mere afkortet Form. Hun gaar fra nu af over til at sætte hele sin aandelige Magt og Evne paa Kvindesagens Fremme. Hvad hun herefter skriver, »I de lange Nætter«, »Fra de Stummes Lejr« o. s. v., falder som Indlæg i den samme Sag.

Og ved dette fremkommer endnu et slaaende Bevis for, at alt, hvad hun gør, sker i Kraft af Karakteren; thi der er jo i Kvindesagens Fremme Træk, som hører hen under Personligheden, og dem har hun ikke berørt.

Men det er ogsaa det samme. Hun har sat sig et Maal, og hun er gaaet sin Bane frem med urokkelig Energi. Egentlig er det Kvinden i Forhold til Staten, som hun stærkest har betonet, og hun har heri slaaet Følge med Sagens kvindelige Forkæmpere i næsten alle Lande, i størst Lighed og i videst gaaende Krav dog med Amerika. Og her er 30 det tilsigtede Maal: politisk Ligestillethed med Manden, opnaaet.

Det er ikke min Retning at følge Camilla Collett paa saa høj og dristig en Bane, men jeg kan derfor nok se hendes betydelige Fortjeneste af Sagen, og jeg kan beundre hendes aldrig forsagende Evne til at gaa paa; thi hun har ofte havt Modstand, og ikke altid høstet Tak.

Men Tak og Ære skylder man hende tilvisse baade i denne Kreds og i enhver Forening til Kvindesagens Fremme. Naar efterhaanden de unge vover sig ud paa den aabne Kampplads for samme Sag, vil det være af en uvurderlig Hjælp at

kunne se hen paa Fru Colletts Slagfærdighed og hendes aldrig svigtende Tro paa Sagen.

Og hermed vil jeg slutte. Der kunde siges meget mer til Ros og Ære for Camilla Collett, men dertil vilde udkræves baade andre Evner og større Tidsomraade.

Men det kan komme. Hun staar jo endnu paa sin Post — sin Forpost her i Norden. Og naar jeg har kaldt hende en *stærk Aand*, da er jo Norden ikke saa arm paa stærke Aander, at ikke enhver kender Ordets Betydning, hvor det udtales med Sandhed.

Det kunde maaske synes som Camilla Collett under Tidens Travlhed og hidsende Meninger blev glemt. Det ny buser jo paa, og det gamle staar stille. Men lad mig, som sidste Syn paa Sagen, vise Dem et Billede:

Der staar midt inde i Ungskovens Fylking et Kæmpetræ. Toppen er visnet, men Stammen er urokkelig. Og Folket gaar og kommer, Stemninger skifte og ingen lægger saa nøje Mærke til, hvad han ser. Men en vakker Dag ligger den gamle Stamme fældet af Tiden, og man standser forbavset over det Rumfang, den indtog — og den Tomhed, den efterlader.

Kilde

Kvinden og Samfundet årgang 9., nr. 2. Dansk Kvindesamfund, 1893

Kildetype

Dokumentation i avis, magasin e.l.

Tags

Festtale, Kvindebevægelsen

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/magdalene-thoresens-tale-i-anledning-af-camilla-colletts-80-arsfodselsdag>